

Analiza i istraživanje: “Percepcija mladih o koruptivnim pojavama u lokalnoj zajednici”

Ovaj sadržaj je izrađen uz podršku Evropske unije u okviru projekta „Putokazi ka EU u Zapadnoj Srbiji i Šumadiji“. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost nosilaca projekta i ni na koji način se ne može tumačiti kao odraz stavova Evropske unije.

SADRŽAJ

1. UVODNE NAPOMENE.....	2
1.1. Kontekst.....	2
1.2. Metodološki okvir	3
2. KORUPCIJA NA LOKALNOM NIVOU	4
2.1. ČAČAK – grad bez antikoruptivnih mehanizama.....	5
3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	7
4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	18

1. UVODNE NAPOMENE

Analiza i istraživanje „Percepcija mladih o koruptivnim pojavama u lokalnoj zajednici” izrađena je u okviru projekta „Značaj lokalnih mehanizama za borbu protiv korupcije uspostavljenih u skladu sa standardima EU” koji sprovodi Centar za monitoring i aktivizam – CEMA iz Čačka. On je deo projekta „Putokazi ka EU u Zapadnoj Srbiji i Šumadiji” koji sprovodi Evropski pokret u Srbiji u saradnji sa Evropskim pokretom Valjevo, Građanskim forumom i Mrežom za ruralni razvoj, uz finansijsku podršku Evropske unije pod sloganom – Otvoreno o EU sa građanima.

1.1. Kontekst

U izveštaju *"Udruženja građana – sužavanje prostora za delovanje 2024"* autorke Alme Mustajbašić, koji je objavila OCD Građanske inicijative, navodi se da će 2024. godina zauvek ostati upamćena po jednom datumu. Taj datum je 1. novembar — dan kada je na licu mesta, u padu rekonstruisane nadstrešnice na železničkoj stanici u Novom Sadu, poginulo 14 ljudi a još dve osobe su u narednim mesecima podlegle povredama. Ukupno 16 života je zauvek ugašeno. Građani/ke su ovaj događaj prepoznali kao posledicu systemske, duboko ukorenjene korupcije, a godinama zapuštene i zarobljene institucije razlog su zbog kojeg građani/ke širom Srbije pravdu traže na ulicama. Tako je bilo i ovog puta. Započelo se protestima, a potom se nastavilo svakodnevnim 15-minutnim (kasnije 16-minutnim) komemorativnim blokadama saobraćaja.

U novembru 2024. godine započele su studentske blokade fakulteta. Studenti/kinje odlučuju da zauzmu svoje fakultete, obustave nastavu i primenom direktne demokratije donose zajedničke odluke na plenumima o daljem toku protesta. Istupaju sa 4 zahteva, kojima su kasnije pridodata još dva. Zahtevi su usmereni ka institucijama i od njih se samo traži da rade svoj posao, da se odupru spoljnim, političkim pritiscima i pronađu i kazne odgovorne za pad nadstrešnice i za napade na građane/ke koji mirno protestuju. Zahtevi su u svojoj suštini orijentisani ka uspostavljanju vladavine prava.

Studentski protesti nastavili su se i u 2025. godini. Novi pristupi i akcije koje su mladi primenili, a koje obuhvataju organizaciju blokada, pešačenja, trčanja i vožnje biciklom do gradova širom zemlje, ali i van granica Srbije, generalnih štrajkova, zauzimanja studentskih—kulturnih prostora, probudili su čitavu zemlju i doveli su do nekih od najmasovnijih protesta u istoriji zemlje. Pridružili su im se srednjoškolci, profesori/ke, poljoprivrednici/e, bajkeri/ke, advokati/ce, umetnici/e, i brojni drugi građani/ke koji mesecima ne odustaju od zahteva koje su izneli. Sa druge strane, ni predstavnici/e vlasti nisu mirovali. Zabeleženi su napadi na studente/kinje u blokadama, udaranja kolima, napadi u tabloidnim medijima, napadi od strane najviših funkcionera/ki vlasti, zabeležena su hapšenja, privođenja, špijuniranja od strane službi bezbednosti.

Pre studentskih protesta, na ulicama širom zemlje, građani/ke su izlazili kako bi izrazili svoje protivljenje iskopavanju litijuma u dolini Jadra. Upravo su nad ekološkim aktivistima/kinjama, predstavnici/e vlasti i politički zloupotrebljene institucije počele da primenjuju mehanizme zastrašivanja i ućutkivanja koje su dovele do ubrzane derogacije osnovnih zagarantovanih ljudskih prava. Sa primenom tih mehanizama se na još većem nivou nastavilo i na anti— korupcijskim i studentskim protestima nakon pada nadstrešnice.

U kontekstu složenih društveno—političkih okolnosti, civilno društvo, sa aspekta relacije sa državom, deluje u izrazito neprijateljskom okruženju. Prethodne godine saznali smo da službe bezbednosti špijuniraju aktiviste/kinje, novinare/ke i građane/ke; da institucije predaju poverljive informacije o organizacijama civilnog društva tabloidnim medijima u cilju vođenja kampanje targetiranja, a kao i uvek OCD su označene kao „neprijatelji i strani plaćenici“ i oni koji sprovode „obojevu revoluciju“. Ovakvu retoriku šire predstavnici/e vlasti koji su tako najodgovorniji za kreiranje izrazito loših okolnosti za slobodno i neometano delovanje OCD koje 3 je u konačnici početkom 2025. godine dovelo do potpune obustave saradnje velikog broja organizacija civilnog društva sa izvršnom i zakonodavnom vlašću. I pored svih pritisaka sa kojima se građani/ke Srbije suočavaju, anti—korupcijski protesti predvođeni studentima/kinjama se nastavljaju i u 2025. godini. Upornost i želja za sistemskom promenom nisu utihnuli, a uspostavljanje vladavine prava ostaje cilj borbe koja se širom zemlje vodi.

1.2. Metodološki okvir

Polazeći od činjenice da država daje legalni okvir borbi protiv korupcije, a legitimitet toj borbi društvo, formulisaćemo metodološki okvir našeg istraživanja.

Analiza će biti podeljena na dva dela:

Prvi deo Analize je deskriptivne prirode i ima za cilj da definiše pojavne oblike korupcije na lokalnom nivou. U tu svrhu, kao važnim izvorom podataka služićemo se postojećim pravnim i drugim dokumentima, propisima i zakonima, kao i istraživanjima, empirijskim analizama, izveštajima i dokumentima nastalim iz projekata koje su sprovele međunarodne organizacije i organizacije civilnog društva, a koje se bave korupcijom na lokalnom nivou i lokalnim politikama u oblasti sprečavanja i borbe protiv korupcije.

U drugom, empirijskom delu Analize, potrebno je pre svega dati procenu posvećenosti odgovarajućih institucija u borbi protiv korupcije na lokalnom nivou i efikasnom sprovođenju zakonskog okvira. Pošto smo u prvom delu Analize definisali predmet našeg istraživanja, fokusiraćemo se na prikupljanje, obradu i sintetizovanje odgovora na postavljena istraživačka pitanja:

Gde građani/mladi najviše prepoznaju koruptivne pojave u lokalnim sredinama?

Jedan od najefikasnijih metoda za prikupljanje podataka koji bi trebalo da pruži odgovor na dato pitanje jeste anketiranje građana Čačka – prvenstveno mladih. Anketa je koncipirana tako da se iz nje dobiju informacije o percepciji korupcije na ovom području, konkretnije, da se dobiju odgovori na pitanja: kakav je stav anketiranih po pitanju korupcije, koliko je njihovo poverenje u određene organe i institucije lokalne samouprave, da li su imali priliku da učestvuju u korupciji, da li bi učestvovali u korupciji i sl. Na ovaj način dolazimo do informacija o stanju javnog mnjenja u lokalnoj zajednici, koje nam će koristiti za određivanje i formulisanje konkretnih preventivnih mera.

U kojoj meri su organi lokalnih samouprava transparentni u svom radu?

Transparentnost u radu je od ključnog značaja za sprečavanje korupcije i kvalitetniju, a samim tim i bolju saradnju lokalne vlasti i njihovih građana, odnosno pospešivanja građanskog aktivizma. Na koji način su građani/ke informisani o radu organa lokalne samouprave, da li su im dostupne sve odluke i druga pravna akta utvrdićemo na osnovu dobijenih rezultata, kako iz orijentacionih istraživanja, tako i online ankete.

Koje su to mere i radnje koje bi lokalni organi vlasti trebalo da sprovedu u cilju suzbijanja korupcije u svojim sredinama?

Pošto smo utvrdili kakva je percepcija građana/mladih u lokalnim samoupravama po pitanju korupcije, odnosno u kojim je to oblastima društvenog života korupcija najprisutnija, utvrdićemo i koliko su organi lokalne samouprave posvećeni borbi protiv korupcije. Postojanje antikoruptivnih mehanizama na nivou lokalne samouprave su prioriteta u sprečavanju ove pojave.

Da zaključimo, metodologija je koncipirana tako da upozna javnost sa rezultatima istraživanja o stepenu prisutnosti korupcije u lokalnoj zajednici, kao i potencijalnim rešenjima i antikoruptivnim mehanizmima koji bi mogli motivisati mlađu populaciju za angažovanje u suprotstavljanju korupciji.

Istraživački tim

2. KORUPCIJA NA LOKALNOM NIVOU

Društvena klima, socijalni jaz, usporene reforme u oblasti vladavine prava čini da se građani osećaju nemoćnim u borbi protiv korupcije.

Aktuelni studentski protesti probudili su svest građana i pokazali da su mladi, trenutno, jedini koji imaju snagu, nadu, veru i mogućnost da kažu i dokažu da korupcija nije društvena vrednost nego pošast, i da jasno i glasno odbiju da nastave stvarati društvo po modelu prethodnih generacija.

Korupcija je ubedljivo najveći problem prema oceni građana (22%), što se dogodilo prvi put za 25 godina kako se rade slična istraživanja – pokazalo je istraživanje koje je predstavila Transparentnost Srbija. Ujedno, čak 41% građana smatra da je ona prisutna u „veoma velikoj meri“, što predstavlja više nego duplo povećanje u odnosu na istraživanje iz 2021. godine, a gde je bilo postavljeno istovetno pitanje.

Građani takođe većinski smatraju da se nivo korupcije povećao u poslednjih godina (52%), naspram svega 14% onih koji smatraju da se smanjio. Očekivanja građana za budućnost su, međutim, pretežno optimistična – 38% smatra da će se nivo korupcije smanjiti u narednoj godini, dok 20% misli da će stanje biti još lošije.

Ocene za učinak vlasti u borbi protiv korupcije su takođe pogoršane, pri čemu je naročito porastao udeo građana koji smatra da vlast uopšte nije delotvorna (34%), nasuprot 7% građana koji su vladi dali najbolje ocene.

Karakter lokalne zajednice značajno određuje specifičnosti korupcije na lokalnom nivou. Naime, u lokalnoj zajednici postoje i deluju svi neophodni činioci za pojavu i širenje korupcije, počevši od društveno ekonomske i političke situacije, preko nefunkcionisanja mehanizma socijalne kontrole do krize moralnog sistema vrednosti. U takvoj sredini korupcija postaje sastavni deo svakodnevnog života, tj. prihvata se kao nešto što je uobičajeno i što se ne mora skrivati.

Problemi korupcije na lokalnom nivou umnogome se poklapaju sa problemima koji postoje i na nacionalnom nivou a delom su i specifični za ovaj oblik organizacije vlasti. Ono što lokalni nivo razlikuje su: "relativno slabi kapaciteti organa vlasti, institucionalni okvir – neke lokalne samouprave još uvek nisu uspostavile ni kontrolne mehanizme koji su zakonom obavezni (npr. budžetska inspekcija i revizija), kao ni tela koja bi pomogla borbi protiv korupcije, a koja su opcionog karaktera (Lokalni antikorupcijski plan, Lokalni antikorupcijski forum, Zaštitnik građana, telo za praćenje primene Etičkog kodeksa funkcionera lokalne vlasti).

Sledeća specifična slabost ogleda se u nedovoljno uređenom sistemu zapošljavanja i statusa lokalnih službenika (npr. nepostojanje delotvornih pravila o sukobu interesa). Najzad, kao veliki problem na lokalnom nivou može se navesti i zavisnost od centralnih organa vlasti usled čega dolazi do pojedinih vidova političke korupcije.

Korupcija na lokalnom nivou nedvosmisleno je pokazala da je nastala kao posledica velikog raskoraka između objavljenog prava i njegove empirijske primene.

Međutim, i tu se naišlo na problem, jer dati zakoni su se donosili ili zbog pritiska EU zvaničnika od kojih zavisi naše približavanje EU ili pritiska javnosti. Tako je primera radi, pritisak javnosti, a naročito medija, doveo do usvajanja neophodne zakonske regulative (Zakon o zaštiti uzbunjivača), koja bi omogućila temelj borbi protiv korupcije. Do sada su se u toj borbi najbolje i pokazali sami građani. Oni koji su prijavili korupciju zato što im je to savest nalagala. Nažalost, teška iskustva pojedinaca koji su pokušali da ukažu na te probleme, kao i posledice koje su ih nakon toga sustigle, sprečavaju sve ostale koji bi mogli da "progovore" o bahatosti lokalnih moćnika.

2.1. ČAČAK – grad bez antikoruptivnih mehanizama

Jedna od obaveza iz Akcionog plana za Poglavlje 23 (Klaster 1) bila je uspostavljanje lokalnih antikoruptivnih mehanizama. To podrazumeva usvajanje Lokalnih antikorupcijskih planova (LAP) i formiranje tela za njihovo praćenje. Iako je rok za završetak ovih radnji bio jun, 2017. godine, u Srbiji je još uvek značajan broj lokalnih samouprava koje nisu učinile ni jedan korak u ispunjavanju ovih obaveza.

Lokalni antikorupcijski plan (LAP) je dokument u kojem se identifikuju oblasti, procesi, procedure i nadležnosti u lokalnim samoupravama kod kojih postoji rizik za nastanak korupcije i kojim se predlažu načini za upravljanje tim rizicima. Akcioni plan za Poglavlje 23 predviđa da sve lokalne saouprave izrade LAP i formiraju telo za njegovo praćenje (aktivnost 2.2.10.37).

Građanska participacija i građanski nadzor je, po našem mišljenju jedan od ključnih modela za sprovođenje principa dobre uprave. Nažalost, ovaj model, posebno u lokalnim zajednicama, je nedovoljno prihvaćen od strane građana. Čak i oni malobrojni građani, koji su zainteresovani za lokalnu politiku jer su svesni njenog značaja, često budu obeshrabreni kada požele da se sa njom uhvate u koštac, pošto ne znaju kako to da učine, koja je njihova i uloga njihovih organizacija, šta mogu da urade i na koji način. Političari neretko svesno zloupotrebljavaju nezainteresovanost i neznanje građana stvarajući oko sebe oreol tajne i privid prevelike važnosti vlastitog posla, a iza takvog stava obično se kriju manipulacija, prikriivanje nerada i neefikasnost.

Osim toga, procese donošenja odluka karakteriše otpor javnih vlasti prema kreiranju javnih politika zasnovanih na dokazima, kao i odsustvo transparentnosti, odgovornosti i uključivanje OCD u proces donošenja odluka. Odnos između javnih vlasti i organizacija civilnog društva još uvek obeležavaju fragmentarna saradnja i selektivan pristup pojedinačnim organizacijama.

Moguća rešenja/aktivnosti za sprečavanje (ili bar ublažavanje) prikazanog stanja na lokalnom nivou su:

- **Istraživanje percepcije građana o korupciji** na lokalnom nivou kojim bi se argumentovao obim ovog problema;
- **Javno zagovaranje** za uspostavljanje lokalnih antikoruptivnih mehanizama u kome bi građani uzeli aktivno učešće;
- **Informisanje i edukacija građana** o značaju njihovog aktivnog učešća u uspostavljanju lokalnih antikoruptivnih mehanizama.

U skladu sa ovim načelima zasnovana je i naša projektna ideja kao i projektne aktivnosti u okviru projekta „Značaj lokalnih mehanizama za borbu protiv korupcije uspostavljenih u skladu sa standardima EU“ iskreno verujući da, dosadašnja praksa, u izvesnoj meri može biti promenjena u pozitivnim pravcima.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Buđenjem svesti građana/ki da je korupcija jedan od osnovnih problema u Srbiji studenti su aktivirali ljude da se bore protiv ove negativne pojave. Po prvi put građani nisu izbegavali ovu temu već je na 18 pitanja o korupciji odgovorilo više od 196 građana/ki. Čačka od čega je 172 popunilo online anketu, a ostali su bili učesnici fokus grupa.

Anketa je koncipirana tako da su na početku uopštena pitanja koja se tiču pola, zaposlenja, stručne spreme, godina ispitanika, a zatim slede pitanja vezana za prisutnost korupcije u lokalnim i republičkim organima i institucijama.

Podršku u promociji i dostupnosti ankete Centru za aktivizam i monitoring - CEMA pružili su i lokalni mediji i medijski portali. Anketa je bila dostupna na 5 portala, na Facebook i instagram stranicama medija i građana koji su u anketi učestvovali.

Linkovi medija koji su objavili upitnik:

<https://www.cemaforum.rs/sr/vest/13939/ANKETA:-Mladi-o-korupciji/>

<https://www.cema.rs/sr/vest/1165/ANKETA:-Mladi-o-korupciji/>

<https://n2.rs/moj-grad/anketa-mladi-o-korupciji/>

<https://www.epicentarpress.rs/vest/16863/ANKETA:-Mladi-o-korupciji/>

<https://gminfo.rs/anketa-mladi-o-korupciji/>

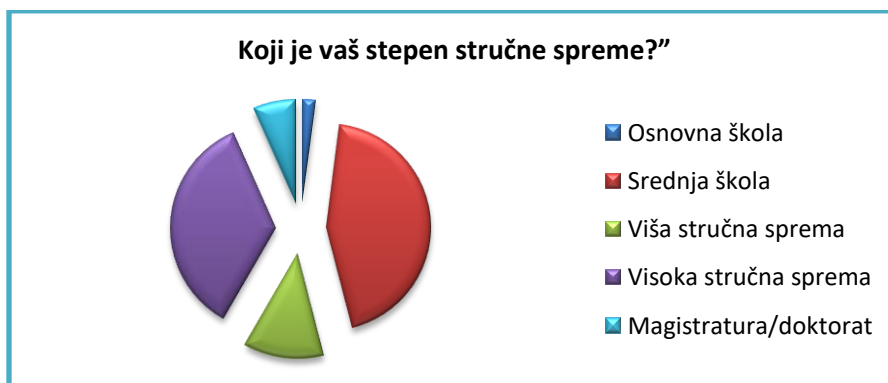
Prvo pitanje u anketi odnosilo se na rodnu zastupljenost, odgovori pokazuju da je veći broj osoba ženskog pola učestvovao u anketiranju. Zanimljivo je da u svim istraživanjima koje je CEMA do sada sprovela na temu korupcije žene su uvek bile brojnije što implicira da je ova kategorija stanovništva češće žrtva korupcije u odnosu na muški pol. Od ukupnog broja anketiranih 62,6% čini žensku populaciju, a 37,4% mušku.

Izuzetno veliki broj mladih ljudi je učestvovao u ovom istraživanju, čak 32% anketiranih su mladi od 18 do 23 godine, dok je 37% najaktivniji deo populacije odnosno od 30 do 35 godina. Od 24 do 29 godina je popunilo 17% a od 36 do 41 i stariji od 41 su po 7 %.

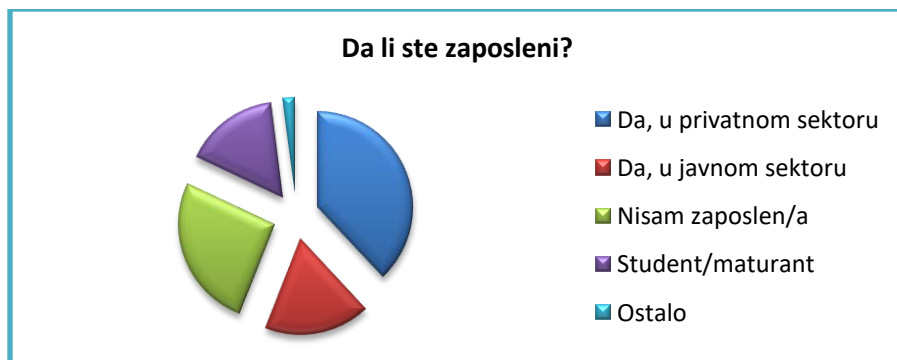

Pitanje „**Koji je vaš stepen stručne spreme?**” je na prvi pogled zbunilo mlade ljude pa je veliki broj studenata stavio da je srednja stručna sprema s obzirom da su još uvek u fazi školovanja, dok je bilo onih koji su zaokruživali viša stručna sprema ili prosto dopisali da su studenti. Najviše anketiranih je zaokružilo da je srednja stručna sprema i to je 44%. Višu stručnu sprema ima 12,3% anketiranih dok je sa visokom 35,1%. Zanimljivo je da je anketu popunilo i 2% građana/ki sa završenom osnovnom školom i čak 6.6 % magistara/doktora nauka.

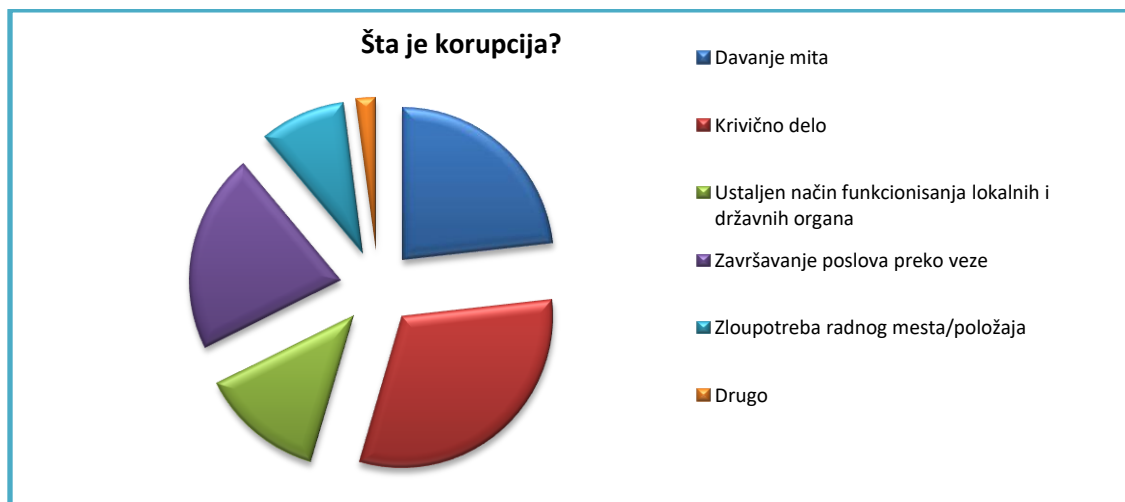
Rezultati ankete pokazuju da 38% ispitanik/ca radi u privatnom sektoru, 18% u javnom sektoru, 26% ispitanih nije zaposleno, a 16% su studenti/maturanti. Ovdje moramo dodati zapažanje učesnika fokus grupa da je zbog čitave situacije sa blokadama univerziteta veliki broj studenata počeo da radi pa su neki zaokruživali odgovor da su zaposleni iako su još uvek u fazi sticanja diploma.

Pored ponuđenih odgovora anketirani građani/ke su dopisali da rade u inostranstvu ili su u penziji.

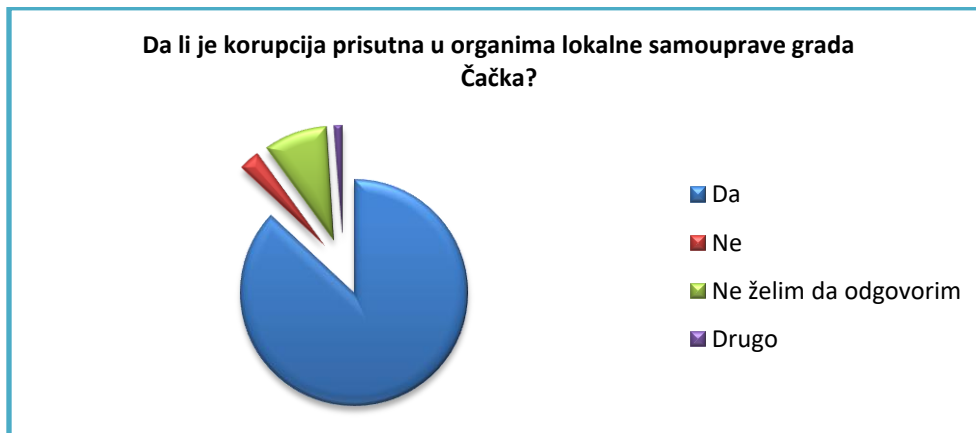
Zanimljivo je da su ispitanici bili veoma dosetljivi i maštoviti kada je postavljeno pitanje šta je korupcija. Ponuđeno je 5 odgovora i kao opciono šesto da ispitanik sam dopiše odgovor. Najviše ispitanika/ca smatra da je korupcija krivično delo – 31%. Mito se vrlo često navodi kao simbol korupcije iako je samo jedan mali deo ove negativne pojave, ipak 23% anketiranih je obeležilo ovaj odgovor. Da je korupcija ustaljen način funkcionisanja lokalnih i državnih organa navelo je 13% dok je 21% ispitanih zaokružilo završavanje poslova preko veze. Zloupotrebu radnog mesta je 9% anketiranih navelo kao primer korupcije.

Odgovori koji su dopisani a izdvajaju se su: „Korupcija je vazduh koji dišemo od kako je SNS na vlasti“ i „svaki oblik nepoštovanja zakona zarad ličnog interesa“. Više ispitanih je napisalo da je „sve navedeno“ korupcija.

Jako zabrinjavajuće deluje podatak da je čak 87% anketiranih dalo potvrđan odgovor na pitanje „Da li je korupcija prisutna u organima lokalne samouprave grada Čačka?“ dok je samo 3% anketiranih zaokružilo odgovor NE. Oko 9% građana/ki nije želelo da odgovori dok je bilo dopisanih odgovora: „naravno“, i „korupcija je prisutna u istoj meri kao u ostalim gradovima u Srbiji“.

Ovaj odgovor nam potvrđuje da je stepen percepcije građana/ki Čačka o prisutnosti koruptivnih pojava u organima lokalne samouprave izuzetno visok.

U narednom pitanju ocenjivana je prisutnost korupcije u lokalnoj samoupravi ocenama od 1 (nema korupcije) do 10 (maksimalna korupcija). Problematično je da je čak 40% ispitanih odgovorilo da u lokalnoj samoupravi jeste prisutna maksimalna korupcija, 16% je ocenilo prisutnost korupcije ocenom 9, dok je samo jedna osoba ocenila da korupcija nije prisutna u organima lokalne samouprave. Samo 11% ispitanih je dalo ocenu 5 i nižu od 5. Svi odgovori dovode do prosečne ocene 8,3 što opet ukazuje da građani/ke smatraju da je korupcija izuzetno prisutna u organima lokalne samouprave u gradu Čačku.

Cilj sledećeg pitanja je bio da utvrdimo na osnovu čega je formirano mišljenje o tolikoj prisutnosti korupcije u lokalnoj samouravi. Ispitanici su naveli da je na osnovu ličnog iskustva 44%, dok je 43% odgovara da je mišljenje formirano na osnovu iskustva drugih. Zanimljiv podatak je da je samo 4% ispitanih navelo da njihovo mišljenje nije posledica ličnog iskustva. Manji broj - 6% ne zna na koji način su formirali mišljenje, dok je 3% navelo da je nešto drugo.

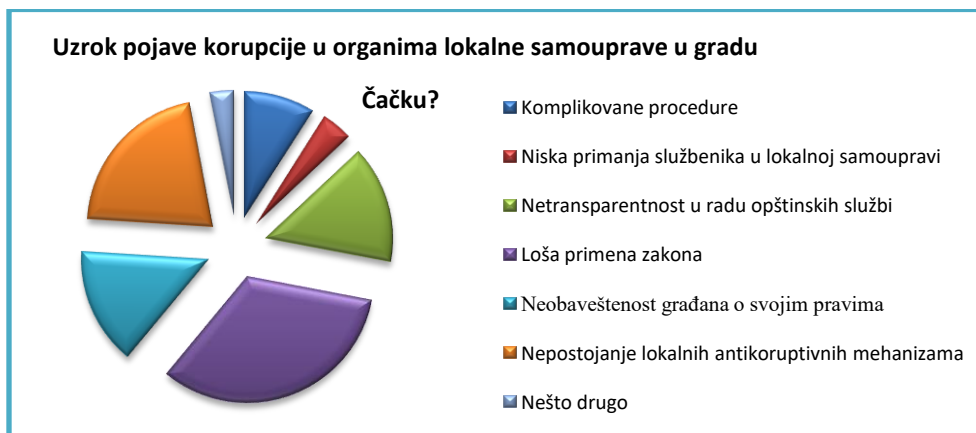

Sumirajući sve odgovore čak 87 % ispitanih se srelo sa korupcijom na lokalnom nivou, kako ličnim iskustvom, tako i preko iskustva drugih osoba.

Kao osnovni uzrok koruptivnih pojava u organima lokalne samouprave u gradu Čačku, 33% ispitanika/ca navodi lošu primenu zakona, a nepostojanje lokalnih antikoruptivnih mehanizama je prepoznato od strane 21% ispitanih. Netransparentnost u radu opštinskih službi i neobaveštenost građana o njihovim pravima po 15% anketiranih smatra da su glavni razlozi nastanka korupcije.

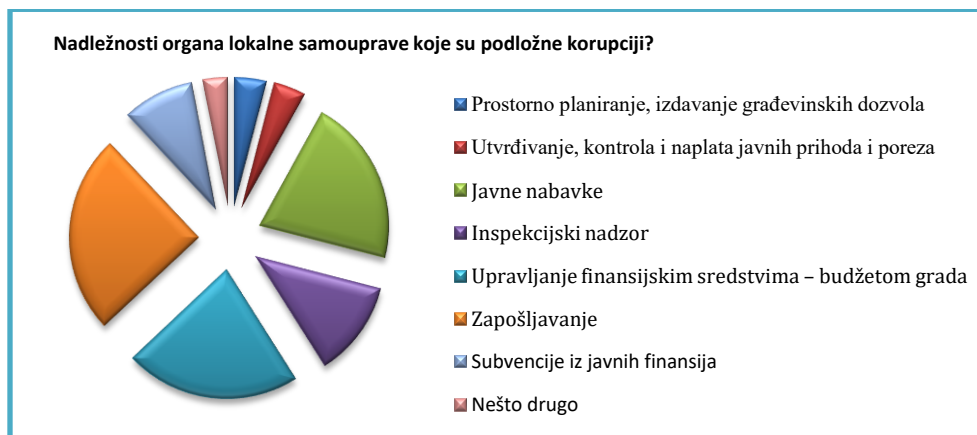
Niska primanja zaposlenih u lokalnoj samoupravi 4% anketiranih smatra osnovim uzrokom korupcije, dok 9% ispitanih razloge vidi u komplikovanim procedurama.

Zanimljivi su i dopisani odgovori u kojima građani/ke vide uzroke korupcije u Čačku: „Poremećen sistem društvenih vrednosti“, „nekažnjivost“, „pohlepa službenika i članova vlasti“, „članstvo stranke“...

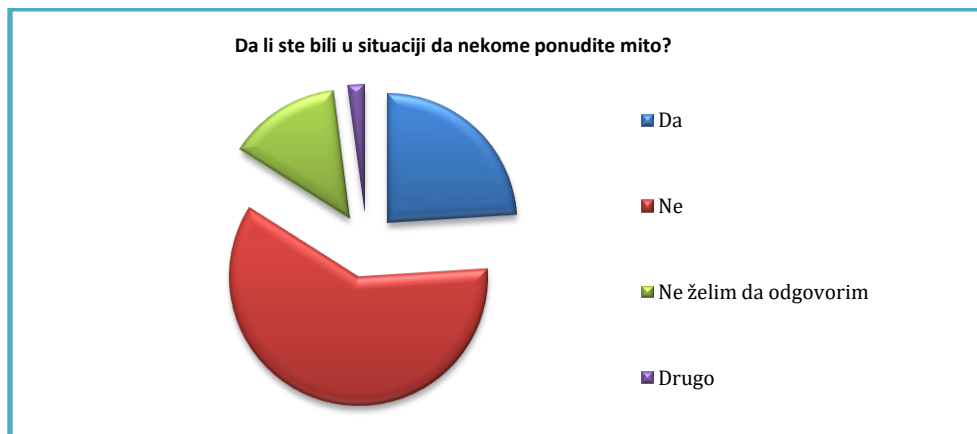

Kao najosetljiviji deo lokalne samouprave koji građani vezuju za korupciju je zapošljavanje i sa tim je saglasna četvrtina ispitanih, oko 25%. Sledeće je upravljanje budžetom grada 22%, dok su javne nabavke zastupljene sa 21%. Inspeksijski nadzor je odabralo 12% anketiranih kao organ

najpodložniji korupciji u Čačku, dok je prostorno planiranje i kontrola javnih prihoda i poreza odabralo po 4% anketiranih. Najviše dopisanih odgovora je – sve navedeno, odnosno „sve gde je prisutan novac“.

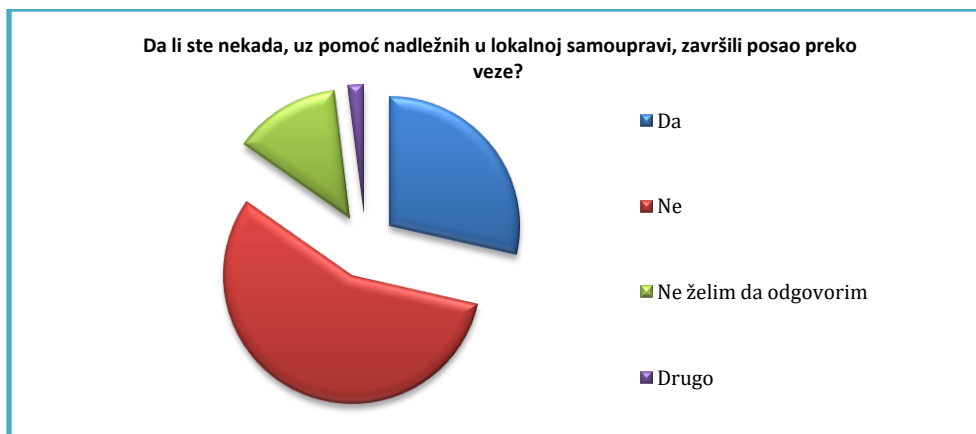

Na pitanje da li su se našli u situaciji da nekome ponude mito 24% ispitanika/ca je odgovorilo potvrdno, dok je 60% odgovorilo da nije bilo u takvoj situaciji. Nije želelo da odgovori 14% ispitanih.

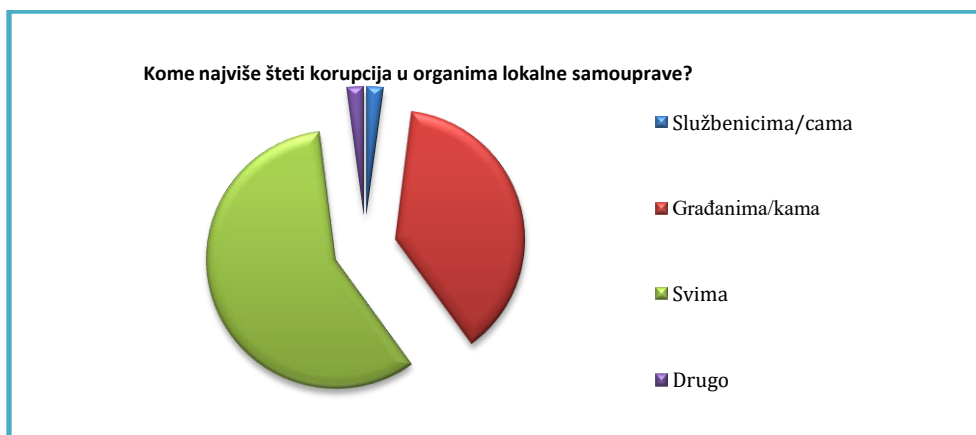

Pitanja u vezi njihove direktne uključenosti u koruptivne pojave, građani/ke u velikom broju se trude da izbegnu, ipak je skoro trećina anketiranih potvrdila da jeste završila „posao preko veze“ u lokalnoj samoupravi. Više od polovine anketiranih, 55%, je odgovorilo da nikada nije završilo ni jedan posao na taj način, dok 9% nije želelo da odgovori na postavljeno pitanje.

„Samo na taj način i može nešto da se uradi“ i „apsolutno DA“ su neki od dopisanih odgovora.

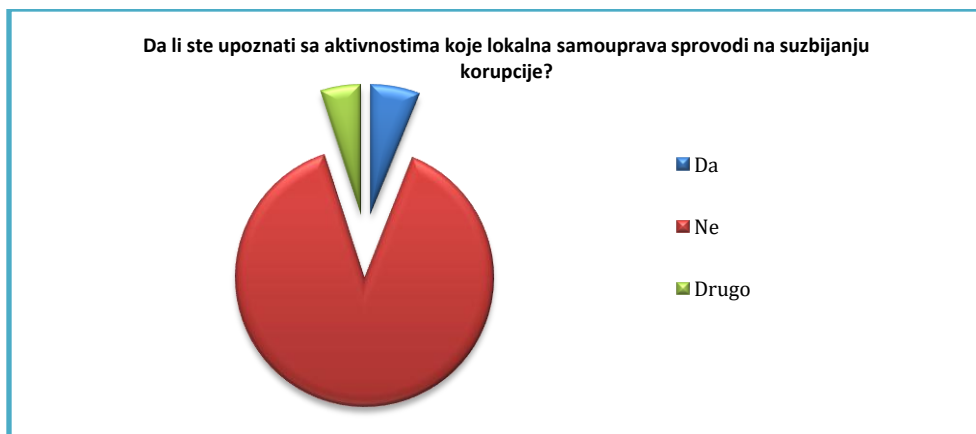
Da je korupcija štetna po sve društvene aktore potvrdilo je 58% anketiranih, dok 38% smatra da su građani najviše oštećeni. Samo 2% ispitanih prepoznaje lokalne službenike kao osobe kojima se koruptivnim radnjama pričinjava neka šteta.

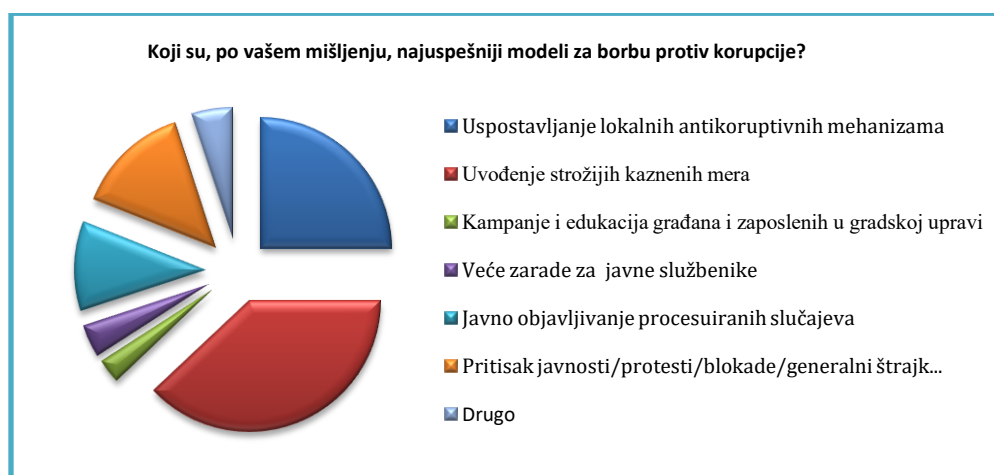
Ako uzmemo u obzir činjenicu da je Čačak jedna od lokalnih samouprava u kojoj nisu uspostavljeni antikoruptivni mehanizmi po Modelu Agencije za sprečavanje korupcije, ne iznenađuje podatak da čak 89% anketiranih nije upoznato sa aktivnostima koje lokalna samouprava sprovodi na smanjenju korupcije.

Samo 6% ispitanih je na pitanje da li ste upoznati sa aktivnostima koje lokalna samouprava sprovodi na smanjenju korupcije odgovorilo pozitivno.

Ovde je čak 5% ispitanih dopisalo svoje odgovore: "oni su korupcija", "aktivnosti postoje u teoriji, ne u praksi", "ne postoji tako nešto, neće sebi jamu kopati", "zaposleni ne žele da se nešto menja jer im odgovara ovakva situacija"...

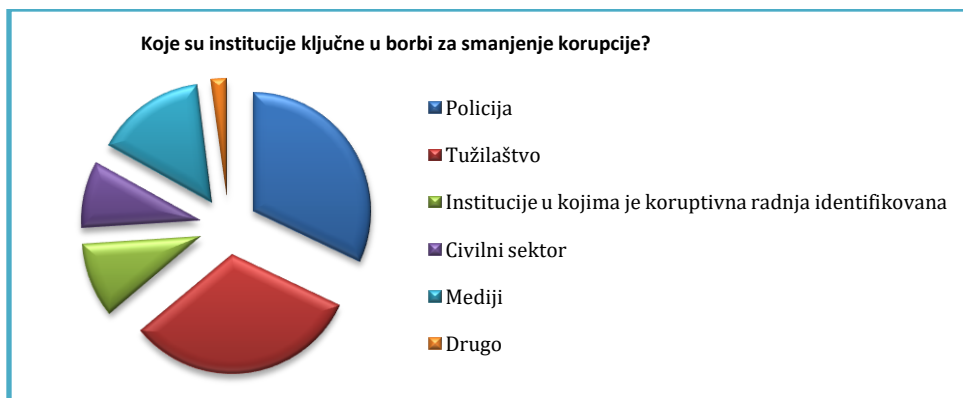

Kao najuspešniji model borbe protiv korupcije 38% ispitanih predlaže uvođenje strožijih kaznenih mera. Četvrtina, 25%, smatra da bi najbolji vid borbe protiv korupcije bilo uspostavljanje lokalnih antikoruptivnih mehanizama. Na trećem mestu, sa 14%, ispitanici/e misle da je pritisak javnosti kroz proteste, blokade, štrajk. Javno objavljivanje procesuiranih slučajeva zaokružilo je 11% ispitanih, dok su kampanje i edukacije građana i javnih službenika i veće zarade službenicima ispod 5%. I ovde su građani/ke dopisivali svoje odgovore: „odgovoran rad pravosudnih organa“, „sprovođenje zakona“, „linčovanje“ pa čak navode i „doživotnu robiju“ za aktere korupcionih afera.

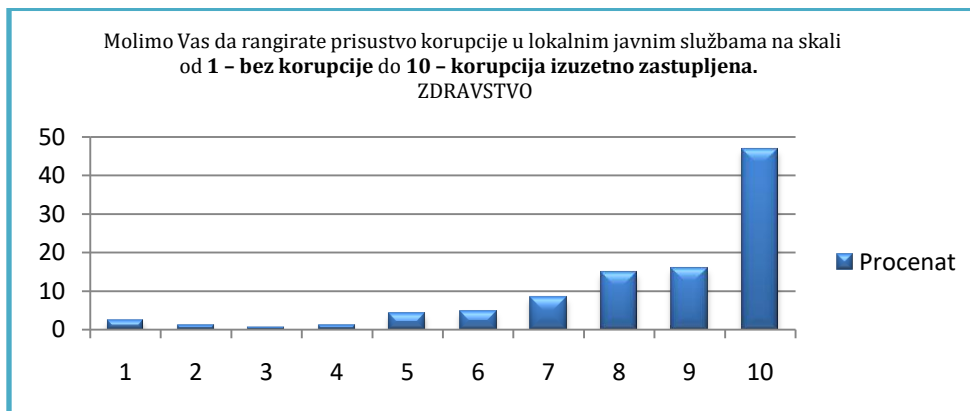

Ispitanici/e su mahom složni da su tužilaštvo i policija dve ključne institucije za borbu protiv korupcije, oba odgovora je zaokružilo po 32% anketiranih. Mediji predstavljaju važnu kariku u samom procesu, a čak 15% građana/ki smatraju da je upravo uloga medija ključna za borbu protiv korupcije. Da bi institucije u kojima je koruptivna radnja identifikovana trebalo same da se protiv nje bore smatra 10% ispitanih.

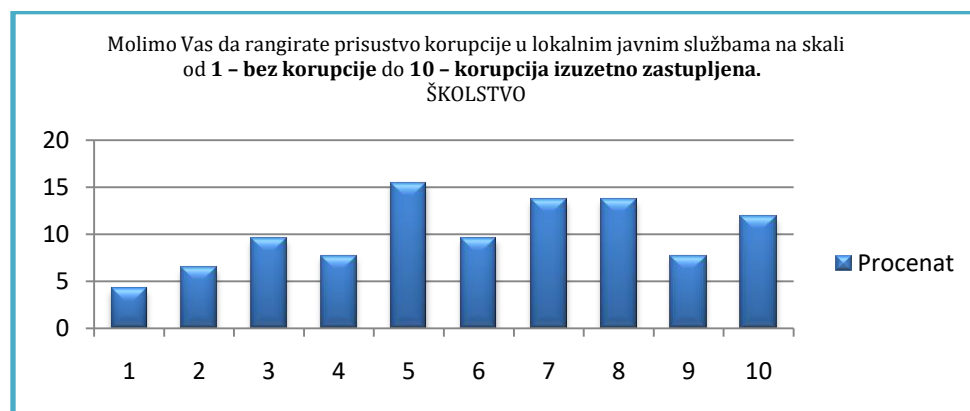
Posebno je indikativno da je civilni sektor kod 9% ispitanih prepoznat kao značajna institucija u ovoj borbi.

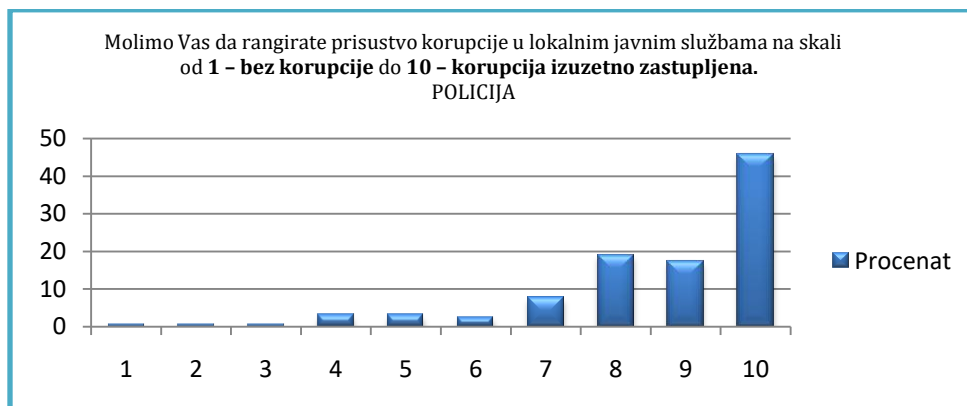
Naredna pitanja su koncipirana tako da ispitanici na skali od 1 (bez korupcije) do 10 (korupcija izuzetno zastupljena) rangiraju pojedine javne službe. Prvo u nizu je zdravstvo koje dobilo prosečnu ocenu 8,48.

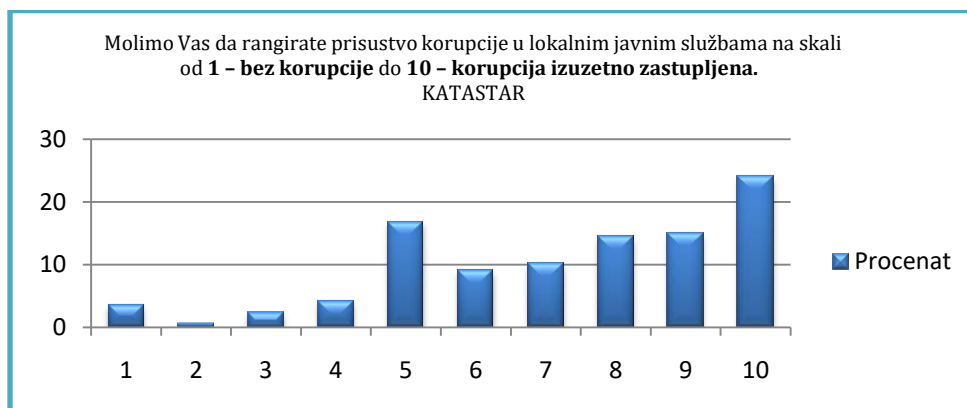
Iako najnižu ocenu o prisutnosti korupcije je dobilo školstvo - 6,1, veoma je problematično to što građani smatraju da je toliko korupcija prisutna i u ovoj službi. Ipak, moramo uzeti u obzir višegodšnje afere o kupovini diploma, kao i potvrđeno plagiranje doktorskih disertacija.

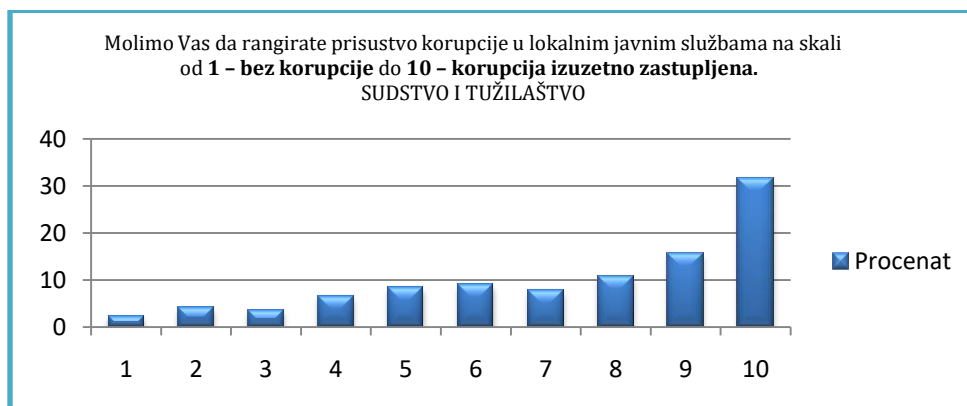
Sledeća javna služba je policija sa prosečnom ocenom 8.42, gde je, na osnovu analiziranih rezultata, primanje mita najčešća koruptivna pojava.

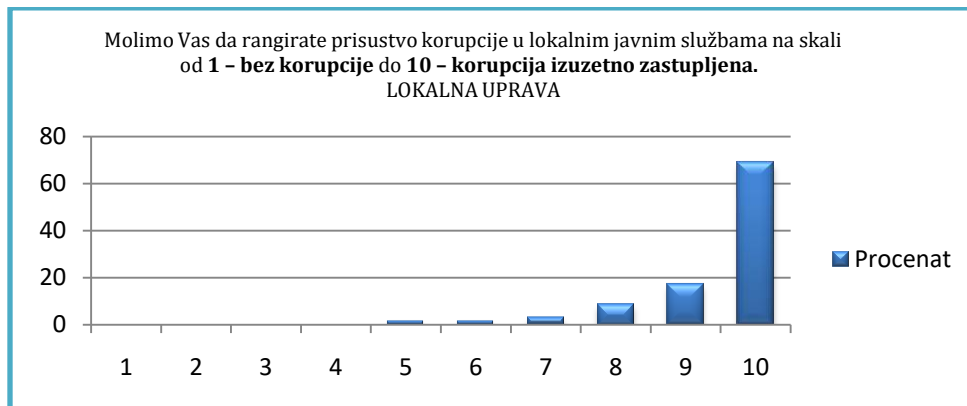
Javna služba katastra dobila je ocenu 6,73 što predstavlja, takođe, visok stepen prisutnosti koruptivnih pojava.

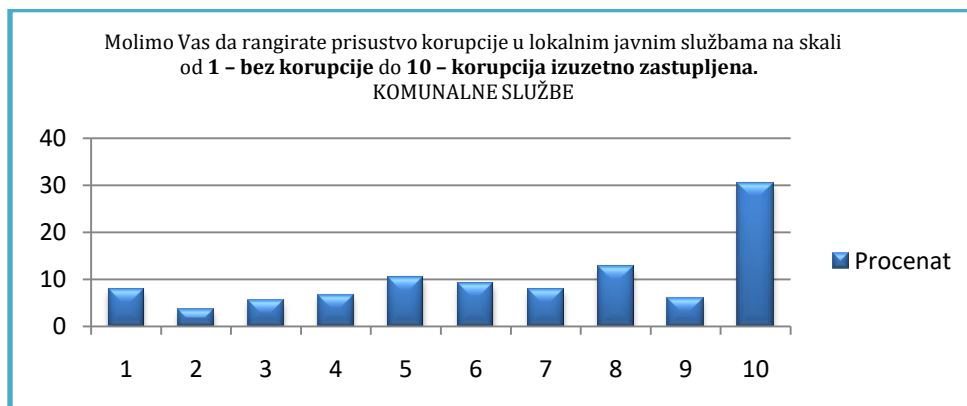
Sudstvo i tužilaštvo su dobili prosečnu ocenu 7,38 i to je veoma zabrinjavajući stepen prisutnosti korupcije.

Korupcija je najprisutnija u svakom svom obliku u Lokalnoj upravi grada Čačka. Građani/ke su dali ocenu 9,44 što predstavlja najlošiji rezultat u ovoj analizi. Kada se pogledaju ocene ispitanika, ni jedna anketirana osoba nije dala ocenu nižu od 5 što znači da smatraju da je korupcija izuzetno prisutna u Čačku.

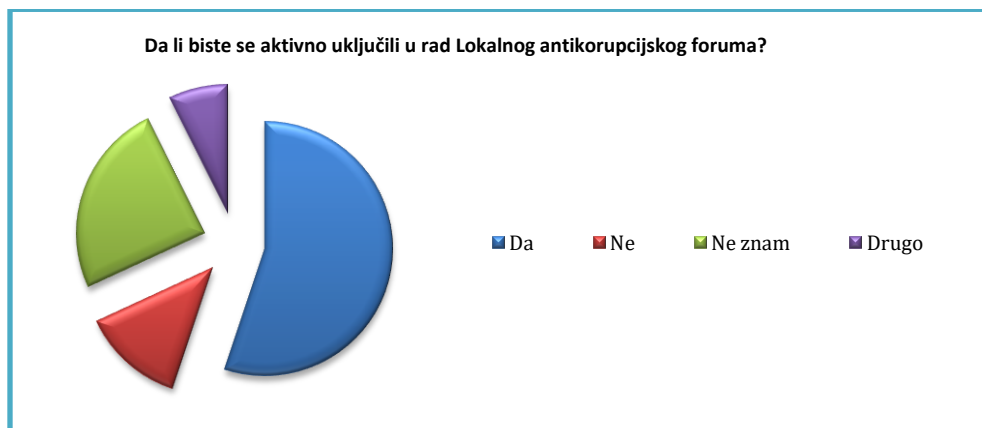
Komunalne službe su sa prosečnom ocenom 6,75 pri dnu lestvice po zastupljenosti korupcije u javnim službama.

Izuzetno je alarmantan podatak da su građani/ke lokalnu upravu grada Čačka prepoznali kao najkorumpiraniju službu i dali joj ocenu 9,44. Ovaj rezultat predstavlja signal za uzbunu kako sudskoj vlasti i tužilaštvu tako i policiji, a i svim građanima/kama.

Poslednje pitanje u analizi se odnosilo upravo na to da li bi se građani/ke aktivno uključili u rad Lokalnog antikorupcijskog tela koje bi pratilo sprovođenje Loaklnog antikorupcijskog plana. Ohrabrujući je podatak da je više od polovine građana/ki, odnosno 55%, spremno da se uključi u rad ovog tela.

Kategorično je odbilo 13% anketiranih dok je četvrtina, oko 25%, još uvek neodlučna. Dopisani odgovori predstavljaju takođe značajne podatke: „da, posle promene vlasti, pre toga je besmisleno“, „u slučaju uspostavljanja pravog sistema koji funkcioniše, da“, „shodno mogućnostima, rado“.

4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Postojeće antikorupcijsko zakonodavno nije dalo željene rezultate na lokalnom nivou vlasti, odnosno postoji problem odsustva primene antikorupcijske politike na nivou lokalne samouprave. Kao jedan od razloga, može se navesti i zavisnost od centralnih organa vlasti, usled čega dolazi do pojedinih vidova političke korupcije.

Percepcija građana je da je korupcija veoma prisutna. Zanimljiv nam je podatak da je samo jedna trećina anketiranih priznala da je učestvovala u nekom obliku korupcije što nam govori da je reč o ustaljenoj praksi u društvu, kao i o prisutnom strahu za iznošenje ovakvih informacija. Lokalna uprava je prepoznata kao javna služba u kojoj je najviše zastupljena korupcija, dok je među javnim službama zdravstvo targetirano kao društvena oblast koja je na prvom mestu po korumpranosti u svom delovanju.

Zanimljivo je da je, na osnovu dosadašnjih istraživanja Centra za monitoring i aktivizam, Lokalna samouprava grada Čačka prvi put zauzela neslavnu vodeću poziciju. Građani/ke najmanje vide prisutnost korupcije u prosveti.

Participacija građana u kontroli rada opštinskih organa je na nezadovoljavajućem nivou.

Lokalni organi vlasti u gradu Čačku bi trebalo da uspostave kontrolne mehanizme borbe protiv korupcije za šta je, inače, bio rok 30. jun, 2017. godinu dana pre naznačenog roka, 2016. godine, Agencija za borbu protiv korupcije RS dostavila je Model svim JLS po kome je trebalo da usvoje Lokalne antikorupcijske planove i oforme telo koje će pratiti primenu ovog dokumenta.

Grad Čačak, do kraja izrade ove Analize, 30.08.2025. nije uspostavio lokalne antikoruptivne mehanizme. Možda je to jedan od razloga što naši ispitanici/ce kao najveće zamerke u radu lokalnih organa ističu: netransparentnost u radu, slabu informisanost o radu lokalne samouprave (način na koji se donose odluke, planovi i druga pravna akta), odsustvo javne rasprave o ključnim pitanjima za život i rad građana/ki i druge.

Na osnovu dobijenih rezultata istraživanja o percepciji građana/ki o koruptivnim pojavama u gradu Čačku u periodu od 01.06. do 30.08.2025. godine, autorski tim izdvaja **PREPORUKE**, koje bi svojom primenom mogle doprineti u suzbijanju koruptivnih pojava na lokalnom nivou koje su prikazane u narednoj tabeli.

PREPORUKA:	AKTIVNOSTI:
1. Uspostavljanje lokalnih antikoruptivnih mehanizama	<ul style="list-style-type: none"> - Dosledna primena Lokalnog antikorupcijskog plana; - Osnivanje tela za praćenje implementacije LAP-a po modelu Agencije za borbu protiv korupcije; - Izbor kredibilnih članova.
2. Veća transparentnost u radu lokalnih organa	<ul style="list-style-type: none"> - Redovno izveštavanje na web stranicama JLS; - Dostupnost gradskih odluka i drugih pravnih akata; - Dostupnost svih informacija od javnog značaja;
3. Uspostavljanje redovnog kanala komunikacije između organa lokalne vlasti, OCD, medija i građana/ki	<ul style="list-style-type: none"> - Uključivanje građana/ki u rad lokalne samouprave u okviru organa za praćenje primene LAP-a; - Uključivanje Zborova građana, Građanskih foruma i sl. u javne debate, javna slušanja, građanske inicijative... - Uspostavljanje komunikacije sa nezavisnim lokalnim medijima koji se kritički odnose prema lokalnim organima vlasti (odsustvo diskriminacije).
4. Edukacija OCD i medija u oblasti monitoringa i izveštavanja o radu lokalnih organa	<ul style="list-style-type: none"> - Kontinuirana edukacija građanskih aktivista i medijskih radnika kroz projektne i druge aktivnosti; - Otvaranje web stranica i/ili specijalizovanih sajtova za online edukaciju.

Zahvaljujemo se stručnim saradnicima, medijima, organizacijama civilnog društva, obrazovnim ustanovama moravičkog okruga, volonterima, kao i svim građankama i građanima koji su dali svoj doprinos u izradi ovog dokumenta.

Autorski tim:

Svetlana Kojanović
Dragana Matović

Istraživanje na terenu i obrada podataka:

Media Team Leader CK d.o.o - Čačak

Grafički dizajn:

Luka Kojanović

„Projekat „Značaj lokalnih mehanizama za borbu protiv korupcije uspostavljenih u skladu sa standardima EU“ deo je projekta „Putokazi ka EU u Zapadnoj Srbiji i Šumadiji“ koji sprovodi Evropski pokret u Srbiji u saradnji sa Evropskim pokretom Valjevo, Građanskim forumom i Mrežom za ruralni razvoj, uz finansijsku podršku Evropske unije pod sloganom – Otvoreno o EU sa građanima“

Ovaj sadržaj je izrađen uz podršku Evropske unije u okviru projekta „Putokazi ka EU u Zapadnoj Srbiji i Šumadiji“. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost nosilaca projekta i ni na koji način se ne može tumačiti kao odraz stavova Evropske unije.